
Медіавправи в НУШ: вивчаємо українську літературу креативно

*Пилипчук Світлана,
учитель української мови та літератури
комунального закладу «Харківський ліцей № 163
Харківської міської ради», учитель вищої категорії,
старший учитель
pylypchuk163@gmail.com*

У наш важкий час важливо розвивати в учнів не лише читацькі навички, а й критичне мислення, уміння аналізувати інформацію. Саме тому медіаосвіта стала частиною Нової української школи (НУШ). У межах компетентнісного підходу в освіті, який є фундаментом концепції Нової української школи, та при дистанційному навчанні вважаємо медіаграмотність пріоритетним напрямом розвитку інформаційно-цифрової компетентності.

Медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 7].

Медіакомпетентність – рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором, створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію [2, с. 8].

Уроки української та зарубіжної літератури відкривають широкі можливості для впровадження медіаосвітніх вправ, які поєднують традиційне вивчення художнього тексту з інтерактивними методами навчання. Медіавправи навчають учнів орієнтуватися в інформаційному просторі, протистояти маніпуляціям, критично сприймати повідомлення, формують не тільки медіаграмотність учнів, а й сприяють розвитку предметних і ключових компетентностей, які передбачені в Державному стандарті.

Кожен урок, кожний етап вимагають різних педагогічних прийомів, адаптованих до конкретних ситуацій. Ось деякі приклади медіаосвітніх вправ на уроках української та зарубіжної літератури (зауважимо: більшість медіавправ можна адаптувати до різних тем):

1. «Сучасне повідомлення» (зарубіжна література)

Клас: 7

Тема: «Суть «дедуктивного методу» Шерлока Холмса, утвердження в його образі сили інтелекту і моральних якостей»

Завдання: уявіть, що Хелен Стоунер не прийшла особисто до Шерлока Холмса, а відправила йому повідомлення у вайбер. Напишіть текст повідомлення від імені героїні, використавши різноманітні емодзі.

2. «Медіапортрет героя чи героїні з використанням ШІ»

Клас: 5-7

Завдання: після прочитання твору учням пропонується створити «медіапортрет» героя з використанням ШІ, для чого потрібно обрати найбільш вдалу, на думку учнів, цитатну характеристику героя чи героїні.

Після того, як ШІ виконає завдання, проаналізувати, чи відповідає портрет учнівському баченню, чи потрібно щось переробити. Якщо потрібно, обґрунтувати, чому ШІ щось зробив не так, як планувалось.

Вправа розвиває уяву, навички роботи з візуальною інформацією та вміння аргументувати власний вибір.

3. «Я – літописець»

Клас: 5

Тема: «Історичне минуле у художніх творах. Літопис як жанр. Казкові й історичні мотиви літописних сюжетів»

Завдання: уявіть, що вам потрібно продовжити велику справу Нестора Літописця – писати літопис. Створіть допис, розпочавши свою оповідь: «В літо 2022 насунули чорні хмари на Україну нашу...» Опишіть події, дотримуючись особливостей оформлення літописних оповідей.

4. «Візуалізація поетичного твору»

Клас: 5

Тема: «Художні описи природи як вияв патріотичних почуттів Павла Тичини «Не бував ти у наших краях!», «Блакить мою душу обвіяла...»

Завдання: дібрати фото, картинки-асоціації, музику до поезії «Блакить мою душу обвіяла».

5. «Реклама героя»

Клас: 5-6

Теми: «Летючий корабель». Фантастичне й реальне, смішне і страшне, красиве й потворне в казках» (5 клас) / «Леся Воронина. «Тасмне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9». Клим, Жук та Заєць – персонажі, які здатні прийняти виклики» (6 клас)

Завдання: створити рекламне оголошення від імені одного з героїв твору, яке він міг розмістити в розділі «Шукаю роботу», указавши особливості героїв.

6. «Кодування загадок»

Клас: 5

Тема: «Загадки. Тематичні групи загадок»

Завдання: використовуючи зображення, емодзі, закодуйте зміст загадок.

Медіавправи сприяють формуванню особистості, здатної критично сприймати інформацію, аналізувати її, адаптувати, а також допомагають відчувати себе активним творцем.

Використання медіаосвітніх вправ на уроках української літератури у 5–7 класах не тільки урізноманітнює освітній процес, а й формує в учнів критичне мислення, цифрову грамотність, уміння самовираження та міжпредметні зв'язки.

Медіавправи спонукають учнів не просто читати тексти, а інтерпретувати їх у контексті сучасного інформаційного простору. Це відповідає потребам покоління, яке зростає в епоху цифрової трансформації, і забезпечує глибше розуміння літератури як живого й актуального мистецтва слова.

Список використаних джерел

1. Державні стандарти загальної середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti> (дата звернення: 02.08.2025)
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція). За ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016.
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 02.08.2025)
4. Модельні навчальні програми. Мовно-літературна освітня галузь. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/> (дата звернення: 02.08.2025)
5. Практична медіаграмотність у НУШ. 5–7 класи. Навчальний посібник. За ред. Волошенюк О., Дегтярьової Г., Шаламова Р. Київ: ЦВП. 2024. 181 с.